

จิตรกรรมภาพทิวทัศน์ : กรณีศึกษาผลงานจิตรกรรมของ ฟินเซนต์ ฟาน ก็อก ช่วงปี 1889-1890

LANDSCAPE PAINTING : A CASE STUDY OF VINCENT PAINT DURING A.D. 1889-1890

กุดลิน ก्लीบบัว¹

Kudsalin kleebbeua¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาจิตรกรรมภาพทิวทัศน์ ของ ฟินเซนต์ ฟาน ก็อก ในปี ค.ศ.1889 -1890 ในประเด็น เรื่องราวในภาพ การจัดภาพ การวางเส้นขอบฟ้า กลวิธีการระบายสี และการใช้สี และ 2) สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ภาพทิวทัศน์ ด้วยสีอะคริลิก บนผ้าใบ โดยใช้เรื่องราวตามบริบทของสังคมไทยในปัจจุบัน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผลงานจิตรกรรม ภาพทิวทัศน์ ของฟินเซนต์ ฟาน ก็อก จำนวน 14 ภาพ กำหนดโดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ตารางวิเคราะห์ด้วยกริด และแบบสังเกตแบบมีโครงสร้าง ผลจิตรกรรมภาพทิวทัศน์ จำนวน 9 ภาพ และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเก็บข้อมูลโดยเทคนิคเดลฟายประยุกต์

ผลการศึกษา

1. การศึกษาจิตรกรรมภาพทิวทัศน์ ของ ฟินเซนต์ ฟาน ก็อก ในปี ค.ศ.1889 -1890 ในประเด็นเรื่องราวในภาพ การจัดภาพ การวางเส้นขอบฟ้า กลวิธีการระบายสี และการใช้สี พบว่า เรื่องราวของภาพ มีสามเรื่องราวได้แก่ เรื่องราวสะท้อนชีวิตความเป็นอยู่ เรื่องราวสะท้อนการประกอบอาชีพ และเรื่องราวที่แสดงเฉพาะสภาพบรรยากาศลักษณะภูมิประเทศ การจัดภาพ เป็นการจัดแบบสมดุลซ้ายขวาไม่เหมือนกัน การวางเส้นขอบฟ้ามีสามแบบ ได้แก่ เส้นขอบฟ้าอยู่กึ่งกลางภาพ เส้นขอบฟ้าอยู่สูงกว่ากึ่งกลางภาพ และเส้นขอบฟ้าต่ำกว่ากึ่งกลางภาพ กลวิธีการระบายสี เพื่อเน้นขอบภาพ และสร้างพื้นผิว การใช้สี ส่วนใหญ่ ได้แก่ สีเหลือง สีเขียว สีน้ำตาล สีน้ำเงิน สีส้ม สีฟ้า สีแดง และสีม่วง โดยความเข้มของสีอยู่ในระดับปานกลาง

2. สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ภาพทิวทัศน์ ด้วยสีอะคริลิก บนผ้าใบ โดยใช้เรื่องราวตามบริบทของสังคมไทยในปัจจุบัน ผลงานจิตรกรรมของผู้วิจัยจำนวน 9 ภาพ ใช้เรื่องราวสามทั้งสามเรื่องราว คือ เรื่องราวสะท้อนชีวิตความเป็นอยู่ เรื่องราวสะท้อนการประกอบอาชีพ และเรื่องราวที่แสดงเฉพาะสภาพบรรยากาศลักษณะภูมิประเทศ การจัดภาพเป็นแบบ ความสมดุลซ้ายขวาไม่เหมือนกัน การวางเส้นขอบฟ้าเป็นแบบวางสูงกว่ากึ่งกลางภาพ กลวิธีการระบายสีใช้วิธีระบายเพื่อเน้นขอบภาพและสร้างพื้นผิว การใช้สี

¹ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โทร.0805511322 อีเมลล์ kudsalin.pom@gmail.com

¹ Master of Art Program in Fine and Applied Arts Baansomdej University Tel. 0805511322 e-mail kudsalin.pom@gmail.com

ผู้วิจัยใช้สี สีเหลือง สีเขียว สีน้ำตาล สีน้ำเงิน สีส้ม สีฟ้าสีแดงและสีม่วงโดยความเข้มของสีอยู่ในระดับปานกลาง

คำสำคัญ : จิตรกรรม, ภาพทิวทัศน์, ฟินเซนต์ ฟาน ก็อก, บริบททางสังคม

Abstract

The purposes of this research were 1) to study Landscape Painting of Vincent van gogh during A.D.1889-1890 in aspects of subject matter ,composition , horizontal line placing, painting techniques and colors 2) to create landscape paintings in Acrylic on canvas in subject matter according to context of Thai society. The sample included 14 landscape paintings of Vincent van gogh selected by purposive sampling random. The instrument were use grid analytical table and obsevtion, 9 landscape paintings and questionares . Data were collected using Delphi applied technique.

The finding revealed as follow:

1. The study of Landscape Painting of Vincent van gogh during year A.D.1889-1890 in aspect of subject matters ,there were 3 subject matters including way of living, occupation, and actual atmosphere. The compositon was asymmetrical balance.The horizon line was at at 3 different positions : at the centre, above center, and below center of the painting. Painting techniques were to emphasize the image outline and to create textures, colours mostly used were yellow, green, brown, orange, blue , red and purple, and colors intensity were at moderate level.

2. To create 9 landscape paintings in subject matter according to context of thai socity in acrylic on canvas, researcher dephicted rural landscapes in Thailand. The subject matter of paintings were four of way of living, two of occupation, and three of actual atmosphere The compositon was asymmetrical balance. The placing of horizon line were above centre of the painting. The painting techniques were to emphasize the image outline and to create textures, In case of colours using, the reseacher used yellow, green, blue and brown color with moderated intensity.

Keywords : Painting, Landscape, Vincent van gogh, Social context

บทนำ

ศิลปะ ถูกถ่ายทอดออกมาจากประสบการณ์ ที่สะท้อนเรื่องราวต่างๆของมนุษย์

ศิลปะยุคก่อนประวัติศาสตร์ งานศิลปะได้เริ่มมีการสร้างกันมาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ตั้งแต่ ยุคหินเก่าตอนปลาย ซึ่งอยู่ในช่วงเวลาประมาณ 30,000 - 10,000 ปีมาแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วง 15,000- 10,000 ปีมานั้น มนุษย์ได้เขียนภาพสีและรูปขีดบนผนังถ้ำและเพิงผา เป็นภาพสัตว์ การล่าสัตว์และภาพลวดลายเรขาคณิต โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงออกเกี่ยวกับวิถีชีวิตประจำวัน และแสดงความสามารถในการล่าสัตว์ ภาพเหล่านี้มักระบายด้วยถ่านไม้ และสีที่ผสมกับไขมันสัตว์ พบได้ทั่วไปในประเทศฝรั่งเศส และภาคเหนือของสเปนที่มีชื่อเสียงมากได้แก่ ถ้ำลาสโกซ์ ในฝรั่งเศส ถ้ำอัลตามิราในสเปนงานศิลปะในยุคเก่าไม่มีเพียงแต่การเขียนภาพเท่านั้น ยังมีการปั้นรูปด้วยดินเหนียว หรือแกะสลักบนกระดูกเขาสัตว์ และงาช้างด้วยเรื่องราวที่นิยมทำกัน ได้แก่ เรื่องการล่าสัตว์หรือบางทีมีรูปคน เป็นรูปสตรี ซึ่งอาจมีความหมายถึง การให้กำเนิดเป็นการเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้กับชนเผ่า

ศิลปะยุคโบราณ ชาวอียิปต์มีศาสนาและพิธีกรรมอันซับซ้อน แทรกซึมอยู่เป็นวัฒนธรรมอยู่ในสังคมเป็นเวลานาน มีการนับถือเทพเจ้าที่มีลักษณะอันหลากหลายดังนั้น งานศิลปะจึงเป็นเรื่องเกี่ยวกับศาสนา พิธีกรรม ศิลปะอียิปต์ เป็นภาพที่เขียนไว้บนฝาผนังสุสานและวิหารต่าง ๆ สีที่ใช้เขียนภาพทำจากวัสดุทางธรรมชาติ และมักเขียนอักษรภาพลงในช่องว่างระหว่างรูปด้วย และเน้นสัดส่วนของสิ่งสำคัญในภาพให้ใหญ่โตกว่าส่วนประกอบอื่น ๆ เช่นภาพของกษัตริย์หรือฟาโรห์ จะมีขนาดใหญ่กว่ามเหสี และคนทั้งหลาย นิยมระบายสีสดใส บนพื้นหลังสีขาว

ศิลปะยุคกลาง ความเจริญทางด้านศิลปะในยุคกลาง เป็นการสร้างสรรค์โดยวัดและคริสตศาสนิก-ชน ซึ่งมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและศิลปวิทยา ศิลปะของคริสต์ศาสนาจึงเจริญรุ่งเรือง โดยเฉพาะสิ่งก่อสร้างที่เกี่ยวกับวัดคาทอลิก มีลักษณะแตกต่างกันออกไปตามแต่ละท้องถิ่น แต่ส่วนใหญ่สิ่งก่อสร้างจะมีขนาดเล็กลง นิยมสร้างด้วยหินและปูนด้วยอิฐ สร้างสุสานด้วยการเจาะหินหน้าผา กลุ่มศิลปะที่อยู่ในยุคกลางได้แก่ ศิลปะโกธิก สมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา ศิลปะบารอก และรอกโกโก

ศิลปะสมัยใหม่ เริ่มขึ้นตอนปลายศตวรรษที่ 18 ในประเทศฝรั่งเศส ซึ่งอยู่ในช่วง ลัทธิอิมเพรสชันนิส (Impressionist) โดยมี โคลด โมเน เป็นจิตรกร คนสำคัญ สืบเนื่องจากความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางศิลปะรูปแบบและจุดประสงค์ โดยเฉพาะสร้างสรรค์งานจิตรกรรม ศิลปินยุคใหม่ต่างพากันปลื้มตัวออกจากกรอบหลักวิชาการ ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ที่มีรากฐานมาจากศิลปะกรีกและโรมันมาใช้ความรู้สึกนึกคิดและความคิดสร้างสรรค์ของแต่ละคนอย่างอิสระ แยกศิลปะออกจากศาสนาโดยสิ้นเชิง ศิลปะจึงเป็นเรื่องส่วนตัวของบุคคลอย่างแท้จริง ใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงออกอย่างเต็มที่ จึงทำให้เกิดรูปแบบศิลปะใหม่ ๆ ขึ้นมากมาย ทั้งในยุโรปและสหรัฐอเมริกา และได้มีการคิดค้นประดิษฐ์กล้องถ่ายรูปขึ้นโดย Louis Jacques Mandé Daguerre นักประดิษฐ์ชาวฝรั่งเศส เป็นเหตุให้ศิลปินเริ่มมีการคิดค้นการสร้างสรรค์ผลงานรูปแบบใหม่ ๆ ศิลปะที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมชาติที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตในสังคม เป็นภาพที่แสดงออกถึงการสะท้อนความเป็นจริงจากแง่มุมของชีวิตเสมือนเป็นการบันทึกเรื่องราวที่เกิดจากประสบการณ์ของศิลปิน

การสร้างสรรค์ผลงาน ของศิลปิน ได้เปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นสมัยใหม่ มากขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการต่อยุคสมัยทำให้ศิลปินสนใจเรื่องทฤษฎีสีการมีเสรีภาพในการแสดงออก

ทำให้การถ่ายทอดผลงานของศิลปินจะแสดงออก ความรู้สึกประทับใจไม่ว่าจะเป็นสี ที่สร้างความ สดใส การประสานกลมกลืนกันรวมทั้งการรับรู้เรื่อง แสงเงาศิลปินได้รับรู้จากสิ่งที่ ตนเห็นและประทับใจ นามาทายทอดมีกลวิธีการระบายสีที่รวดเร็ว เจียบพลัน การใช้สีในการสร้าง บรรยากาศ ในภาพ โดยใช้ธรรมชาติเป็นแบบศิลปินเป็นผู้ปรุงแต่งความ คิดสร้างสรรค์และความประทับใจในสิ่งเหล่านั้น ประมาณ ค.ศ. 1886 ในช่วงของลัทธิประทับใจระยะ หลัง (Late-Impressionism) เกิดจากความอึดตัวใน การสร้างงานของศิลปิน ที่เพื่อที่จะสร้างงานแบบ ช้ำๆ จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงจาก ลัทธิประทับใจมา เป็น ลัทธิประทับใจระยะหลัง ซึ่งแตกออกเป็นลัทธิ ประทับใจยุคหลัง (Post-Impressionism) และลัทธิ ประทับใจใหม่ (Neo-Impressionism) (ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์: /88)

ศิลปินในกลุ่มลัทธิประทับใจยุคหลัง เชื่อว่ารูปทรงของสิ่งต่างๆ ในโลกมีความสำคัญ ต่อ มนุษย์และเป็นจริง มนุษย์ควรจะถ่ายทอด รูปทรงนั้นอย่างใช้สมองความคิดสร้างสรรค์และ จินตนาการ ศิลปินกลุ่มนี้ได้แสดงความเห็นที่ขัดแย้งต่อสถาบันหลักของวิชาของฝรั่งเศสโดยการ นำสีที่ไม่ได้อยู่จริงตามธรรมชาติมาใช้ระบายต่าง กับส่วนที่เป็นธรรมชาติ ศิลปินในลัทธิประทับใจ ยุคหลังนิยมใช้สีสด และทิ้งร่องรอยฝีแปรงอันโดดเด่นเน้นการตัดขอบของรูปทรงในภาพ ภาพจะ แยกส่วนกันอย่างชัดเจนลดทอนรูปทรงเพื่อให้ดู เรียบง่ายทั้งลักษณะผิว และส่วนอื่นๆ ของ ภาพ ถ้าไม่เน้นการตัดขอบของรูปทรงในภาพก็จะนิยม ใช้สีบ่งบอกความแตกต่างของรูปทรง ภาพจะไม่ บอกความหมาย และรายละเอียดของภาพแต่กลับ กระตุ้นให้ผู้ดูเกิดความรู้สึกใช้ฉากของชีวิตและ ธรรมชาติเป็นต้น อย่างศิลปะที่มีความสัมพันธ์ต่อ ชีวิตจริง ศิลปินลัทธิประทับใจยุคหลังเชื่อว่า รูปทรง ของสิ่งต่างๆ ในโลก มีความสำคัญต่อมนุษย์และ เป็นจริงมนุษย์ควรจะถ่ายทอดรูปทรงนั้น อย่างใช้ สมอง สร้างสรรค์ความคิดและจินตนาการ (กิตติมา

อมรทัต:/120-124)

อัศนีย์ ชูอรุณ และเฉลิมศรี ชูอรุณ ได้ อธิบายถึงความหมาย ของลัทธิประทับใจยุคหลัง ไว้ว่าลัทธิประทับใจยุคหลัง เป็นชื่อเรียกศิลปะสมัย ใหม่ขบวนการหนึ่งที่เกิดขึ้นราวปี พ.ศ.2420 จนถึง ราว พ.ศ. 2440 ลัทธิประทับใจยุคหลัง เขียนภาพ ธรรมชาติเชิงวิเคราะห์ด้วยแสงสว่างเป็นหลัก แต่ ศิลปะในลัทธิประทับใจยุคหลังเขียนภาพเกี่ยวข้องกับความรู้สึกของตน เป็นใหญ่ จำกัต่อยุ่กับอารมณ์ สะเทือนใจในสิ่งที่สังเกตเห็น (อัศนีย์ ชูอรุณ และ เฉลิมศรี ชูอรุณ 2528:/103)

ฟินเซนด ฟาน ก็อก เกิดเมื่อวันที่ 30 มีนาคม ค.ศ. 1853 ที่เมือง ชันเดริท เป็นหมู่บ้าน เล็กๆ ในประเทศฮอลแลนด์ ลักษณะนิสัยโดยทั่ว ไปฟินเซนดเป็นคนที่ชอบวิถีชีวิตในแบบชนบท ซึ่งเป็นไปตามแนวทางของศิลปินลัทธิประทับใจ ยุคหลังมาเป็นแบบแผน เพื่อสื่อถึงเรื่องราวการ เปลี่ยนแปลงและการเคลื่อนไหวของของธรรมชาติ รวมไปถึงการวิถีชีวิตในลักษณะต่างๆ การทิ้งริ้ว รอยของแปรงให้เกิดเป็นลักษณะขีดสั้นๆ ไปทั้ ่ ภาพ เพื่อสร้างความรู้สึกต่างๆ ที่เกิดขึ้น ด้วย ลักษณะการเขียนภาพทิวทัศน์บกของ ฟินเซนด ฟาน ก็อก ฉีกรูปแบบไปจากรูปแบบที่เคยเป็นและ แตกต่างจากศิลปินในยุคเดียวกัน เป็นรูปแบบใน การสร้างสรรค์งานแบบใหม่จากเดิมการเขียนภาพ ทิวทัศน์บกเป็นการเขียนแบบเกลี่ยให้เรียบ แต่การ เขียนภาพทิวทัศน์บกของ ฟินเซนด ฟาน ก็อก ที่ แสดงเทคนิคการใช้ฝีแปรงทำให้รู้สึกเคลื่อนไหว นอกเหนือจากนี้แล้วการเขียนภาพยังแสดงวิถี การดำเนินชีวิตและการทำเกษตรกรรม ซึ่งเป็นที่ น่าสนใจคล้ายกับทิวทัศน์ชนบทของประเทศไทย ทำให้ผู้วิจัยสนใจสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมภาพ ทิวทัศน์บกในประเด็นเรื่องราว ในภาพ การจัดภาพ การวางเส้นขอบฟ้า กลวิธีการระบายสีและการใช้ สีตามรูปแบบของผู้วิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาจิตรกรรมภาพทิวทัศน์บกของ ฟินเซนต์ ฟาน ก็อก ในปี ค.ศ. 1889 -1890 ในประเด็น

- 1.1 เรื่องราวในภาพ
- 1.2 การจัดภาพ
- 1.3 การวางเส้นขอบฟ้า
- 1.4 กลวิธีการระบายสี
- 1.5 การใช้สี

2. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ภาพทิวทัศน์บก ด้วยสีอะคริลิก บนผ้าใบ จำนวน 9 ภาพ โดยใช้เรื่องราวตามบริบทของสังคมไทยในปัจจุบัน

วิธีการศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผลงานจิตรกรรมภาพทิวทัศน์บกของ ฟินเซนต์ ฟาน ก็อก ระหว่างปี 1889-1890 จำนวน 14 ภาพ โดยการคัดเลือกของรองศาสตราจารย์พีระพงษ์ กุลพิศาล รองศาสตราจารย์ดร.โกสุม สายใจและรองศาสตราจารย์สมชาย พรหมสุวรรณ เป็นการคัดเลือกโดยเฉพาะเจาะจง โดยใช้เกณฑ์ในการเลือกคือ ผลงานจิตรกรรมภาพทิวทัศน์บกของ ฟินเซนต์ ฟาน ก็อก ระหว่าง ปี 1889 – 1890 ตัวแปรที่ศึกษาตัวแปรอิสระ ได้แก่ เรื่องราวในภาพ การจัดภาพ การวางเส้นขอบฟ้า กลวิธีการระบายสีและการใช้สี ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลงานจิตรกรรมภาพทิวทัศน์บกของ ฟินเซนต์ ฟาน ก็อก ระหว่าง ปี 1889 – 1890

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1. แบบสังเกตขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือขึ้นที่ 1 ผู้วิจัยออกแบบการสังเกตตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เป็นแบบตรวจสอบรายการ โดยใช้เครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง หน้าข้อที่ตรงกับประเด็นที่ศึกษาดังนี้ เรื่องราวในภาพ การจัดภาพ การวางเส้นขอบฟ้าและกลวิธีการระบายสี 2. ช่องตารางกริด ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือขึ้นที่ 2 ผู้วิจัยใช้ช่องตารางกริด

นำมาวางทาบบนผลงานจิตรกรรม ภาพทิวทัศน์บกของ ฟินเซนต์ ฟาน ก็อก โดยได้รับการรับรองคุณภาพโดยรองศาสตราจารย์พีระพงษ์ กุลพิศาล รองศาสตราจารย์ดร.โกสุม สายใจ รองศาสตราจารย์สมชาย พรหมสุวรรณ เพื่อนำผลการวิเคราะห์มาสร้างสรรค์ผลงาน จิตรกรรมภาพทิวทัศน์บก โดยกำหนด ทุกภาพมีปริมาณ ร้อยละ ของพื้นที่ จำนวน 20 ช่อง (1 ช่อง = ร้อยละ 5)

1	2	3	4	5
6	7	8	9	10
11	12	13	14	15
16	17	18	19	20

ภาพที่ 1 ภาพเครื่องมือช่องตารางกริด (Grids Analysis Table)

วิธีการหาคุณภาพเครื่องมือขึ้นที่ 2 ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างเสนอขึ้นต่อ รองศาสตราจารย์พีระพงษ์ กุลพิศาล อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำ

3. แบบสอบถาม เครื่องมือการสร้างสรรค 1. กำหนดโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์และขอบเขตของเนื้อหา 2. สร้างแบบสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์เสนออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และนำมาปรับปรุงแก้ไข

วิธีการหาคุณภาพเครื่องมือขึ้นที่ 3 1. แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นจากการศึกษาวิเคราะห์ผลงานจิตรกรรมภาพทิวทัศน์บก ลักษณะคำถามเป็นแบบการสัมภาษณ์เชิงลึกตรวจสอบโดยดุลพินิจของผู้เชี่ยวชาญ คือรองศาสตราจารย์ ดร. โกสุม สายใจ ตรวจสอบความ

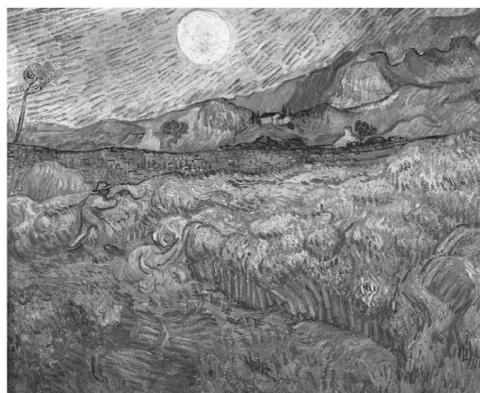
เที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content validity) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยหาความสอดคล้องของข้อความกับวัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย

การนำเสนอผลงานการศึกษาและการสร้างสรรค์ คือผลงานจิตรกรรมลัทธิประทับใจยุคหลังของ ฟินเซนต์ ฟาน ก็อก ช่วงปี ค.ศ. 1889-1890 ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่ได้ศึกษามาสังเคราะห์ได้นำจุดเด่นของผลงานจิตรกรรม มาเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงาน จิตรกรรมภาพทิวทัศน์บก จำนวน 9 ภาพ ผลงานโดยใช้เรื่องราวของภาพทิวทัศน์ตามบริบทของสังคมไทย

ผลการศึกษา

การศึกษาจิตรกรรมภาพทิวทัศน์บกของ ฟินเซนต์ ฟาน ก็อก ในปี ค.ศ.1889-1890 ในประเด็นเรื่องราวในภาพ การจัดภาพ การวางเส้นขอบฟ้า กลวิธีการระบายสี และการใช้สี โดยจิตรกรรม ภาพทิวทัศน์บก ของ ฟินเซนต์ ฟาน ก็อก จำนวน 14 ภาพ นำมาสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ภาพทิวทัศน์บก ด้วยสีอะคริลิก บนผ้าใบ จำนวน 9 ภาพ โดยใช้เรื่องราวตามบริบทของสังคมไทยในปัจจุบัน

1. การศึกษาจิตรกรรมภาพทิวทัศน์บกของ ฟินเซนต์ ฟาน ก็อก ในปี ค.ศ.1889-1890 ในประเด็นเรื่องราวในภาพ การจัดภาพ การวางเส้นขอบฟ้า กลวิธีการระบายสี และการใช้สี ดังภาพ

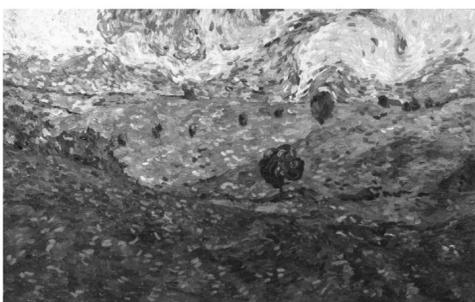

Wheat Field near Saint-Paul Hospital

with a Reaper พบว่า ฟินเซนต์ ฟาน ก็อก ได้ถ่ายทอดเรื่องราวเป็นเรื่องราวที่สะท้อนการประกอบอาชีพ ในเดือนกันยายนซึ่งอยู่ในช่วงฤดูร้อน และเป็นช่วงฤดูของการเก็บเกี่ยวต้นข้าวเป็นสีเหลืองทอง อากาศร้อนดวงอาทิตย์คล้อยต่ำลงในยามบ่าย ฟินเซนต์ได้จับเอาความรู้สึก และถ่ายทอดช่วงอารมณ์ ในขณะนั้นและได้แสดงให้เห็น ถึงบรรยากาศที่ร้อนอบอ้าวชาวนาได้ทำงานท่ามกลางแสงแดดที่ร้อนระอุ ทางด้านการจัดภาพเป็นการจัดแบบซ้ายขวาไม่เหมือนกัน การวางเส้นขอบฟ้าไว้ต่ำกว่ากึ่งกลางภาพ กลวิธีการสีเพื่อเน้นขอบภาพทำให้เกิด ขอบเขตที่ชัดเจนพบได้น้อยและ การระบายให้เกิดพื้นผิวที่พบได้มาก ชูดสีโดยรวมเป็นสีเหลือง สีเขียว สีส้ม สีน้ำเงิน สีแดง ความเข้มของสีอยู่ในระดับปานกลาง โดยผลงานทั้ง 14 ภาพ เรื่องราวของภาพฟินเซนต์ ฟาน ก็อก นำเสนอ สามรูปแบบได้แก่ เรื่องราวสะท้อนชีวิตความเป็นอยู่ เรื่องราวสะท้อนการประกอบอาชีพ และเรื่องราวที่แสดงเฉพาะสภาพบรรยากาศลักษณะภูมิประเทศ การจัดภาพ เป็นการจัดแบบสมดุลซ้ายขวาไม่เหมือนกัน การวางเส้นขอบฟ้ามี สองรูปแบบ ได้แก่ เส้นขอบฟ้าอยู่สูงกว่ากึ่งกลางภาพ และเส้นขอบฟ้าต่ำกว่ากึ่งกลางภาพ กลวิธีการระบายสี ที่ปรากฏในภาพเป็นแบบเน้นขอบภาพ และสร้างพื้นผิว การใช้สีชูดสีที่ใช้ส่วนใหญ่ คือ สีเหลือง สีเขียว สีน้ำตาล สีน้ำเงิน สีส้ม สีฟ้า สีแดง และสีม่วง และความเข้ม

ของสื่ออยู่ในระดับปานกลาง

2. สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ภาพทิวทัศน์บก ด้วยสื่อะคริลิก บนผ้าใบ โดยใช้เรื่องราวตามบริบทของสังคมไทยในปัจจุบัน ผลงานจิตรกรรมของผู้วิจัยจำนวน 9 ภาพ มีแนวคิดพื้นฐานมาจาก ภาพทิวทัศน์บกทางภาคอีสาน ดังภาพทุ่งหญ้า ท้องฟ้า ภูเขา

เรื่องราวในภาพ ผลงานภาพ ทุ่งหญ้า ท้องฟ้า ภูเขา เป็นภาพทิวทัศน์บกที่สะท้อนถึงชีวิตความเป็นอยู่ เป็นภาพของชาวบ้านที่อาศัยอยู่บนภูเขาที่ต้นไม้ถูกตัดโค่นลงเหลือแต่พื้นที่โล่งเตียน การขาดการสำนึกรักษาธรรมชาติ ผลกระทบที่ตามมาเป็นความแห้งแล้งกินบริเวณกว้าง ทำการเกษตรไม่ประสบผลสำเร็จ การจัดภาพ การจัดภาพเป็นการจัดภาพแบบสมดุลแบบซ้ายขวาไม่เหมือนกัน การวางเส้นขอบฟ้าการวางเส้นขอบฟ้าสูงกว่ากึ่งกลางภาพ เพื่อให้จะให้เห็นถึงความชัดเจนของพื้นที่ของภูเขา ที่เกิดจากการตัดไม้ทำลายป่ากลวิธีการระบายสีกลวิธีการระบายสีโดยการระบายเพื่อเน้นขอบภาพโดยการเน้นส่วนที่เป็นต้นไม้และพุ่มไม้ ทำให้เกิดให้เกิดความชัดเจนขึ้นและเพื่อเป็นการแบ่งขอบเขตของต้นไม้ กลวิธีการระบายให้เกิด พื้นผิวโดยเป็นการใช้เส้นสั้นๆ ต่อกันและเป็นการกดพู่กันอย่างหนักเพื่อให้เกิดร่องรอยและทิศทาง ของการเคลื่อนไหวในส่วนที่เป็นท้องฟ้าให้มีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา การใช้สีชุดสีที่ใช้ในภาพส่วนมากจะเป็นสีน้ำตาล สีเหลือง และสีน้ำเงิน ความเข้มของสื่ออยู่ในระดับ ปานกลาง ผลงานโดย

รวมทั้ง 9 ภาพ เรื่องราวในภาพสะท้อนชีวิตความเป็นอยู่ เรื่องราวสะท้อนการประกอบอาชีพ และเรื่องราวที่แสดงเฉพาะสภาพบรรยากาศลักษณะภูมิประเทศ ซึ่งเรื่องราวทั้งหมดเป็นการสะท้อนถึงวิถีชีวิตที่ดำรงอยู่อย่างสอดคล้องและกลมกลืนกับธรรมชาติโดยให้ธรรมชาติเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต การจัดภาพเป็นแบบ ความสมดุลซ้ายขวาไม่เหมือนกัน ซึ่งทำให้ภาพดูมีระยะหน้าและระยะหลังเพื่อทำให้ภาพเกิดมิติทำให้แสดงเรื่องราวของภาพได้อย่างครบถ้วน การวางเส้นขอบฟ้าเป็นแบบวางสูงกว่ากึ่งกลางภาพ ทำให้แสดงถึงเรื่องราวของความแห้งแล้ง แผ่นดินแตกกระแหงทำการเกษตรที่ไม่เป็นผล โดยใช้สีน้ำตาลและสีเหลืองแทนถึงความแห้งแล้ง ต้นหญ้า ต้นข้าว ต้นไม้ใหญ่ที่ยืนต้นตาย กลวิธีการระบายสีเป็นการระบายเพื่อเน้นขอบภาพและสร้างพื้นผิว เพื่อเป็นการเน้นและทำให้เกิดความสนใจ ในการสร้างพื้นผิวเป็นการระบายโดยใช้พู่กันกดลงบนผ้าใบอย่างหนักและซ้ำๆ ต่อกันไปในทิศทางเดียวกันและตรงกันข้ามกันเพื่อให้เกิดน้ำหนักของสีและร่องรอยของพู่กันทำให้ภาพมีการเคลื่อนไหวในบรรยากาศตลอดเวลา การใช้สี ผู้วิจัยใช้สี สี เหลือง สีเขียว สีน้ำตาล สีน้ำเงิน และความเข้มของสื่ออยู่ในระดับปานกลาง ผลงานโดยรวมเป็นรูปแบบอัตลักษณ์ของผู้วิจัย

สรุปผลและอภิปรายผล

1. ฟินเซนต์ ฟาน ก็อก เป็นศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงาน ตามแบบอย่างแนวทางศิลปะลัทธิประทับใจยุคหลัง เป็นผู้มีแนวทางในการสร้างผลงานโดยการนำเสนอ เรื่องราวฉากรูปแบบไปจากรูปแบบที่เคยเป็นและแตกต่างจากศิลปินในยุคเดียวกัน เป็นรูปแบบในการสร้างสรรค์งานแบบใหม่จากประสบการณ์ตรงร่วมกับจินตนาการของตนเอง จนเกิดเป็นผลงานที่ได้สร้างความ แปลกใหม่มีความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นอิสระ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ชุดสีที่เป็น สีเหลือง สีน้ำตาล สีส้ม บ่งบอก

ถึงอารมณ์และความรู้สึกภายในของ ฟินเซนต์ ฟาน ก็อก ถ่ายทอดเรื่องราวของธรรมชาติผ่านสีเส้นซึ่งแสดงออกถึง อารมณ์ภายในเพื่อสื่อความหมายและบรรยากาศของธรรมชาติซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีเน้นอารมณ์ เป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญเรื่องการสื่อความหมาย อารมณ์ ความรู้สึก ทฤษฎีนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า งานจิตรกรรมมิได้สร้างขึ้นจากความว่างเปล่า มิได้สร้างขึ้นจากประสาทมือและประสาทตาเท่านั้น แต่เป็นการสร้างงานผ่านสมอง (สมชาย พรหมสุวรรณ, 2548 น.54) ผ่านความรู้สึกของศิลปิน นอกจากนี้ผลงานจิตรกรรมของฟินเซนต์ ฟาน ก็อก ที่แสดงถึงความงามของธรรมชาติในชนบทที่ได้พบเห็น การจัดภาพเป็นการจัดแบบสมดุลซ้ายขวาไม่เหมือนกัน เพื่อที่จะให้ภาพดูมีระยะและมีมิติ เป็นความสมดุลโดยความรู้สึก โดยสอดคล้องกับ ทฤษฎีเน้นความงาม ทฤษฎีนี้ไม่สนใจความหมายและความเหมือนแต่สนใจความงาม ความงามที่เกิดจากการผสมผสานกันขององค์ประกอบศิลป์ โดยมีหลักการผสมผสาน เรียกว่า หลักการออกแบบ ผู้ที่จะมองเห็นความงามตามแนวทฤษฎีนี้จะต้องเข้าใจความหมายขององค์ประกอบศิลปะและหลักการออกแบบ จึงจะสามารถมองเห็นความงามได้อย่างรวดเร็ว แต่มิได้หมายความว่าผู้ที่ไม่มีความรู้จะไม่สามารถมองเห็นความงามได้ เพียงแต่ต้องใช้เวลาฝึกฝนและสนใจนานกว่า (สมชาย พรหมสุวรรณ, 2548 น.52)

2. สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ภาพทิวทัศน์ชนบท ตามบริบทของสังคมไทยเป็นเรื่องราวที่มีอยู่ตามชนบทของประเทศไทย สามารถพบเห็นได้ทั่วไป ซึ่งในสังคมเมืองปัจจุบันยังมีความต้องการที่จะกลับไปโหยหาบรรยากาศธรรมชาติชนบทสอดคล้องกับงานวิจัยของ มณฑิทรณ์ พิมพ์ศรี (2555) ทำการวิจัยเรื่อง ธรรมชาติสัมพันธ์ การสร้างสรรค์งานจิตรกรรมเพื่อตกแต่งโรงแรม เจ โฮเทล พัทยา ผลการวิจัยพบว่า การนำเสนอทัศนียภาพทางความงามเน้นการผสมผสานระหว่างศิลปะกับมนุษย์เข้ามาอยู่ร่วมกัน โดยนำเรื่องของธรรมชาติ

เช่น ท้องฟ้า สายน้ำ ภูเขา แสงแดด ต้นไม้ใบหญ้า ก้อนหิน ก้อนดิน และรวมถึงสิ่งมีชีวิต เช่นสัตว์จำพวก ผีเสื้อแมลง สัตว์ปีก สัตว์กลางวันกลางคืน ทุกอย่างถูกล้อมรวมกันอย่างมีเอกภาพและเกื้อกูลกัน มาจัดวางเพื่อลดความแข็งกระด้าง ความจำเจของพื้นที่ว่าง ทำให้เกิดจินตนาการอันสุนทรีย์ ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ภาพทิวทัศน์ชนบท ผู้วิจัยพบว่า ชุดสีที่ใช้มีความสำคัญต่ออารมณ์ของผู้ชม เป็นการแสดงออกของถึงอารมณ์ภายใน ของศิลปินสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ศุภพงศ์ ยืนยง (2550) ทำการวิจัยเรื่อง ผลงานจิตรกรรมภาพทิวทัศน์ตามแนวลัทธิเอกซ์เพรสชันนิสึม การศึกษาวิเคราะห์ การใช้สีพบว่า เป็นการแสดงออกด้วยสีกำหนดขึ้นจากศิลปิน การใช้สีสดใสเข้มขึ้นและตัดกัน เพื่อแสดงออกทางอารมณ์ภายในอย่างรุนแรง ไม่ใช่สีเหมือนจริงในธรรมชาติ ในด้านการระบายสี พบว่าใช้กลวิธีหลายกลวิธี แต่ที่ปรากฏให้เห็นบ่อยครั้งและมีความสัมพันธ์กับแนวคิดทั้งการระบายกลมกลืน การระบายสีเสร็จทันที การแสดงรอยแปรง การระบายสีทับซ้อนด้วยพู่กันหรือเกรียง และกลวิธีที่แสดงลักษณะผิวพื้น การผสมผสานหลายวิธีร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

1. การเลือกเรื่องราว ควรเลือกเรื่องราวที่เหมาะสมกับสภาพปัจจุบันและสอดคล้องกับบริบทสังคมไทยหรือนำเสนอเรื่องราวที่ส่งเสริมจิตสำนึก
2. กลวิธีการระบายเพื่อสร้างพื้นผิว ควรใช้พู่กันให้มีขนาดเล็กใหญ่ เพื่อที่จะเห็นความชัดเจนของพื้นผิว
3. ชุดสีที่ใช้ควรมีความหลากหลาย และไม่จำกัดอยู่เพียงชุดสีเดียว
4. ควรคำนึงถึงสีกับจิตวิทยาสีที่บอกถึงอารมณ์ของภาพ
5. ควรศึกษานัยของสีทางวัฒนธรรม

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์
พีระพงษ์ กุลพิศาล รองศาสตราจารย์ ดร.โกสุม

สายใจ และ รองศาสตราจารย์ สมชาย พรหมสุวรรณ
รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ช่วยทำให้งานวิจัย
สำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กิติมา อมรทัต. (2535). *ประวัติจิตรกรรม*. กรุงเทพฯ : การศาสนา.
- กิติมา อมรทัต. (2540). *ความหมายของศิลปะ*. กรุงเทพฯ : อรุณสภา
- กิติมา อมรทัต. (2544). *The post-impressionism แวนโก๊ะ เจ็ดเจ้าเรียงแรงแห่งสีสัน*. กรุงเทพฯ : คุณพ่อมณฑิศจรณ์ พิมพ์ศรี. (2555). "ธรรมชาติสัมพันธ์" โครงการสร้างสรรค์จิตรกรรมเพื่อติดตั้งโรงแรม ไฮเต็ล เจ พัทยา. สาขาวิชาประยุกต์ศิลปศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2544). *พจนานุกรมศัพท์ศิลปะ อังกฤษ-ไทย*. กรุงเทพฯ : อรุณสภาลาดพร้าว.
- ศุภพงศ์ ยืนยง. (2550). *จิตรกรรมภาพทิวทัศน์ตามแนวทางลัทธิเพรสชันนิสม์*. ศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
- สมชาย พรหมสุวรรณ. (2548). *หลักการทัศนศิลป์*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมชาย พรหมสุวรรณ. *เอกสารประกอบการสอน การขึ้นชมศิลปะ*. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดสารพันธ์ศึกษา.
- อัศนีย์ ชูอรุณ. (2528). *ศิลปะและแบบอย่างศิลปะ*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.